

Підтримку надає:

Федеральне міністерство
продовольства і
сільського господарства

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Випуск 09/2023

МОНІТОРИНГ аграрного законодавства України

Серпень 2023 року

1. Загальне аграрне законодавство (АПД)

Закони та інші нормативно-правові акти, які прийняті або набули чинності у серпні 2023 р.

Законопроекти, прийняті Верховною Радою України в першому читанні у серпні 2023 р.

Законопроекти, запропоновані у Верховній Раді України у серпні 2023 р.

2. Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)

Законопроектна діяльність

В серії публікацій «Моніторинг аграрного законодавства України» розглядаються закони та нормативно-правові акти Верховної Ради <http://portal.rada.gov.ua/>, які мають вагомe значення для сталого розвитку аграрного сектору (тобто, суттєво впливають на сільське господарство та харчову промисловість).

Інформація з цього огляду не може розглядатися як юридична консультація. АПД та Фаховий діалог з земельних питань не несуть відповідальності за правильність тверджень.

Виконавці

Оперативний партнер
проекту

Виконавець Фахового діалогу
з земельних питань

1. Загальне аграрне законодавство

Закони та інші нормативно-правові акти, які прийняті або набули чинності у серпні 2023 року

Полегшення умов діяльності для малих виробничих підприємств

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробничих підприємств виноробної продукції» № 3303-IX від 09.08.2023. Закон підписаний Президентом України 30.08.2023 та набирає чинності 03.09.2023.

Закон спрямований на істотне спрощення умов діяльності для суб'єктів господарювання, що займаються виробництвом вин виноградних та плодово-ягідних, а також напоїв медових. Для цього, серед іншого, пропонується:

- скасування необхідності отримання малими виробництвами виноробної продукції (МВВП) ліцензії на здійснення діяльності з виробництва та оптової торгівлі алкогольними напоями власного виробництва. Натомість пропонується передбачити створення Реєстру МВВП.
- зняття обмежень для надання державної підтримки для МВВП;
- спрощення ведення звітності: щомісячна декларація замінюється на щорічну;
- зменшення вимог до матеріально-технічної бази МВВП;
- дозвіл розливати вина у металеві банки із харчового алюмінію, а також кеги з алюмінію та нержавіючої сталі.

Заборона передачі державних земель в постійне користування

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки» № 3272-IX від 25.07.2023. Закон підписаний Президентом України 30.08.2023 та набирає чинності 03.09.2023.

Законом забороняється передавати земельні ділянки державної та комунальної власності у постійне

користування для ведення товарного с/г виробництва. Також передбачається:

- встановити механізм перетворення державних підприємств, у постійному користуванні яких перебувають земельні ділянки с/г призначення загальною площею не менше 100 га, у товариства з обмеженою відповідальністю, 100% часток у статутному капіталі яких належать державі;
- визначити порядок переоформлення права постійного користування земельними ділянками державного підприємства, що перетворюється на юридичну особу іншої організаційно-правової форми, на право оренди строком на 50 років тощо.

Додаткова інформація до з/п міститься у розділі 2 «Земельне законодавство» випуску 08/2023.

Страховання врожаю

Постанова Кабінету Міністрів України «Питання страхових тарифів для страхування озимих зернових» № 851 від 11.08.2023. Постанова набирає чинності 17.08.2023.

Даною Постановою затверджується граничний розмір, структура та порядок застосування страхових тарифів для страхування озимих зернових з державною підтримкою від с/г страхових ризиків на весь період вирощування.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження граничного розміру, структури та порядку застосування страхових тарифів для страхування майбутнього врожаю зернових сільськогосподарських культур з державною підтримкою від сільськогосподарських страхових ризиків на весняно-літній період вирощування» № 890 від 22.08.2023. Постанова набирає чинності 25.08.2023.

Даною Постановою затверджується граничний розмір, структура та порядок застосування страхових тарифів для страхування майбутнього врожаю зернових с/г культур з державною підтримкою від с/г страхових ризиків на весняно-літній період вирощування.

Спрощення ввезення незареєстрованих сортів рослин

Постанова Кабінету Міністрів України «Питання затвердження Порядку видачі або відмови у видачі, переоформлення, анулювання підтвердження на ввезення в Україну та вивезення з України зразків насіння і садивного матеріалу сортів рослин та контролю за їх використанням і визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2016 р. № 691» № 917 від 25.08.2023. Постанова набирає чинності 30.08.2023.

Даною Постановою виконуються євроінтеграційні зобов'язання України про надання можливості підприємцям використовувати невелику кількість насіння і садивного матеріалу незареєстрованих сортів для наукових цілей або селекційної роботи.

Так, встановлюється відповідна процедура видачі або відмови, переоформлення, анулювання підтвердження на ввезення в Україну зразків насіння і садивного матеріалу сортів рослин та контролю за їх використанням.

Законопроекти, прийняті Верховною Радою України у першому читанні у серпні 2023 року

Адаптація законодавства про виноградарство до вимог ЄС

Проект Закону «Про виноград та продукти виноградарства» № 9139 від 22.03.2023. Законопроект прийнято за основу 09.08.2023, готується на друге читання.

Законопроект був розроблений з метою приведення у відповідність норм галузевого законодавства з вимогами міжнародних правил виробництва продуктів виноградарства та виноробства та імплементації положень Регламентів ЄС. Для цього пропонується:

- створити єдину державну інформаційну систему "Виноградарсько-виноробний реєстр", що включатиме відомості про:
 - виробників винограду;
 - виробників виноробної продукції;
 - виноградні ділянки;
 - обов'язкові декларації та інші дані;

- привести терміни та визначення, класифікацію сортів винограду та вимоги до виробництва продуктів виноградарства та виноробства, ароматизованих винних продуктів, а також деякі енологічні практики та обмеження у відповідність до вимог, прийнятих в країнах ЄС;
- запровадити вимоги для виробництва і обігу вин, продуктів виноградарства та виноробства, ароматизованих винних продуктів із географічними зазначеннями, аналогічні до сучасних правил в країнах ЄС;
- імплементувати правила щодо маркування та представлення виноробної продукції;
- надати державну підтримку виноградарству та виноробству;
- проведення перевірок виробництва виноробної продукції від виноградного куща до кінцевого продукту тощо.

Законопроекти, запропоновані у Верховній Раді України у серпні 2023 року

Спрощення надання землі для розвитку цифрової інфраструктури

Проект Закону «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури відведення земельних ділянок для розвитку цифрової інфраструктури» № 9549 від 01.08.2023, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатор – Шмигаль Д.А. (Кабінет Міністрів України)).

Законопроектом пропонується:

- надати операторам мобільного зв'язку права оформлювати сервітут для будівництва мобільних мереж. При цьому забудова земельної ділянки, на яку встановлено право земельного сервітуту для розгортання та експлуатації електронних комунікаційних мереж та їх інфраструктури, здійснюється без зміни цільового призначення земельної ділянки.
- скоротити час для підготовки документації для будівництва веж мобільного зв'язку з 6 до 3х місяців.

Скасування оподаткування викидів вуглецю при спалюванні біопалива

Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо встановлення ставки нуль гривень екологічного податку за викиди двоокису вуглецю для установок, якими здійснюються такі викиди в результаті спалювання біопалива» № 9596 від 09.08.2023, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатор – Шмигаль Д.А. (Кабінет Міністрів України)).

Законопроектом передбачається встановити ставку нуль гривень (наразі 30 грн. за 1 тону) екологічного податку за викиди двоокису вуглецю, що утворюються при спалюванні біопалива. Дана норма стосується установок, які використовують біопаливо як єдиний вид палива та які внесено до Реєстру таких установок.

Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про альтернативні види палива» щодо створення реєстру установок, що використовують біопаливо як єдиний вид палива» № 9597 від 09.08.2023, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатор – Шмигаль Д.А. (Кабінет Міністрів України)).

Законопроектом передбачається створити Реєстр установок, що використовують біопаливо як єдиний вид палива.

Гарантія права на вирощений урожай

Проект Закону «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про оренду землі» щодо забезпечення права орендаря земельної ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва на збір врожаю» № 9603 від 11.08.2023, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатори – Мороз В.В., Лукашев О.А. та ін. (депутатська група «Відновлення України»)).

Законопроектом передбачається встановити, що у разі, якщо строк дії договору оренди земельної ділянки с/г призначення для ведення товарного с/г виробництва, фермерського господарства, ОСГ закінчився у період посіву, вирощування або збирання врожаю орендарем, орендодавець зобов'язаний надати орендарю право на збирання такого врожаю з виплатою орендної плати за пері-

од з дня закінчення строку дії договору оренди землі до дня закінчення збирання врожаю.

Додаткова інформація до з/п міститься у розділі 2 «Земельне законодавство» даного випуску.

Підтвердження підписання договору оренди землі орендодавцем

Проект Закону «Про внесення змін до статті 35 Закону України «Про оренду землі» щодо договору оренди землі» № 9604 від 11.08.2023, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатори – Мороз В.В., Лукашев О.А. та ін. (депутатська група «Відновлення України»)).

Законопроектом вводиться норма щодо визнання судом договору оренди дійсним при розгляді спорів, пов'язаних із його укладенням, за умови, якщо буде встановлено, що одна сторона вчинила дію, а друга сторона підтвердила її вчинення, зокрема, шляхом державної реєстрації права оренди, фактичної передачі орендодавцем об'єкту оренди орендареві, користування орендарем об'єктом оренди, сплати орендарем орендної плати орендодавцю.

Додаткова інформація до з/п міститься у розділі 2 «Земельне законодавство» даного випуску.

Уточнення щодо примусового припинення прав на земельну ділянку

Проект Закону «Про внесення змін до статті 143 Земельного кодексу України щодо уточнення процедурних норм про примусове припинення прав на земельну ділянку» № 9658 від 28.08.2023, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатори – Бурміч А.П., Яковенко Є.Г. (депутатська група «Відновлення України»)).

Законопроектом пропонується зазначити у статті 143 ЗКУ, яка визначає підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку, що сферою регулювання цієї статті є не підстави, а процедура припинення прав на земельні ділянки. При цьому примусове припинення права на земельну ділянку здійснюється із застосуванням визначених цим Кодексом та іншими законами України підстав припинення відповідного права на земельну ділянку.

Додаткова інформація до з/п міститься у розділі 2 «Земельне законодавство» даного випуску.

Автори, редакція та контакти:**Загальне аграрне законодавство (АПД)**

Підготовка проєкту: Катерина Лелет

Моніторинг та редакція видання українською мовою: Марія Ярошко – Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)

Редакція видання німецькою мовою: Симан Юрк – ІАК Аграр Консалтинг ГмбХ (виконавець проєкту АПД)

Тел. +38 066 598 14 40

info@apd-ukraine.de

www.apd-ukraine.de

2. Земельне законодавство

(Фаховий діалог з земельних питань)

Законопроектна діяльність

11.08.2023 року у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект «Про внесення змін до статті 19 Закону України "Про оренду землі" щодо забезпечення права орендаря земельної ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва на збір врожаю» (р.№ 9603), внесений н.д. Морозом В.В., Лукашевим О.О., Яковенком Є.Г.

Текст законопроекту:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42461>

Законопроект пропонує встановити, що «у разі якщо строк дії договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства закінчився у період посіву, вирощування або збирання врожаю орендарем, орендодавець зобов'язаний надати право орендарю на збирання такого врожаю з виплатою орендної плати за період з дня закінчення строку дії договору оренди землі до дня закінчення збирання врожаю».

Коментар: положення не підтримується. Укладаючи договір оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення, і визначаючи термін оренди, сторони мають усвідомлювати наслідки його закінчення, у тому числі щодо можливості збирання посіяного орендарем врожаю. І можливість (або неможливість) орендаря після закінчення строку оренди збирати врожай, посіяний в період дії договору має визначатися сторонами цього договору, а не безпосередньо законом.

11.08.2023 року у Верховній Раді України був зареєстрований законопроект «Про внесення змін до статті 35 Закону України "Про оренду землі" щодо договору оренди землі» (р.№ 9604), внесений н.д. Морозом В.В., Лукашевим О.А., Яковенком Є.Г.

Текст законопроекту:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42462>

Законопроект пропонує встановити, що «при вирішенні спору, пов'язаного з укладенням договору оренди землі, договір може бути визнаний судом дійсним за умови, якщо буде встановлено, що одна сторона вчинила дію, а друга сторона підтвердила її вчинення, зокрема, шляхом державної реєстрації права оренди, фактичної передачі орендодавцем об'єкту оренди орендареві, користування орендарем об'єктом оренди, сплати орендарем орендної плати орендодавцю».

Коментар: законопроект не підтримується. Питання дійсності або недійсності будь-якого правочину (у тому числі і договору оренди землі) вирішується судом в залежності від предмету позову та конкретних обставин, які склалися у зв'язку з виникненням спору. Визначати на рівні закону такі обставини не є доцільним.

21.08.2023 року у Верховній Раді України зареєстрований законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України для залучення інвестицій з метою швидкої відбудови України» (р.№ 9627), внесений н.д. Кисилевським Д.Д., Чорноморовим А.О. та ін.

Текст законопроекту:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42522>

Законопроектом вносяться зміни до положень Земельного кодексу України та Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», якими регулюються особливості регулювання земельних відносин під час дії воєнного стану. Змінами пропонується:

- спростити порядок встановлення та зміни цільового призначення земельних ділянок (крім земель, віднесених до категорій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення, земель водного фонду, рекреаційного, лісгосподарського призначення) на територіях за межами населених пунктів у разі якщо стосовно таких територій відсутня затверджена містобудівна документація на місцевому рівні, для розміщення таких об'єктів:
 - будівель промислових та складів;

- будівель сільськогосподарського призначення, лісівництва та рибного господарства;
- трубопроводів, комунікацій та ліній електропередачі (крім магістральних нафтопроводів та магістральних газопроводів);
- комплексних промислових споруд (крім підприємств та споруд підприємств зі збагачення та перероблення ядерних матеріалів; споруд та печей для спалювання відходів; електростанцій атомних).

Відповідно до положень законопроекту зміна цільового призначення земельних ділянок в таких випадках здійснюється:

- за рішенням власника земельної ділянки шляхом подання ним заяви про внесення відомостей про змінене цільове призначення земельної ділянки до Державного земельного кадастру;
- без розроблення документації із землеустрою;
- на підставі мотивованого висновку органу містобудування та архітектури про дотримання обмежень у використанні земель, який є особливим видом містобудівних умов та обмежень.

Процедуру спрощеної зміни цільового призначення для зазначених потреб згідно із законопроектом пропонується застосовувати протягом воєнного стану та протягом п'яти років з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні або у відповідній окремій місцевості.

Коментар: доцільність прийняття законопроекту є політичним питанням. З одного боку, прийняття законопроекту не мотивує органи місцевого самоврядування розробляти містобудівну документацію на місцевому рівні (комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, детальні плани території). З іншого боку – містобудівна документація щодо територій за межами населених пунктів на сьогодні в більшості випадків не розроблена, а спрощена процедура зміни цільового призначення земельних ділянок за межами населених пунктів сприятиме розвитку цих територій, а отже – відновленню та розвитку економіки України.

28.08.2023 року у Верховній Раді України був зареєстрований законопроект «Про внесення змін до статті 143 Земельного кодексу України щодо уточнення процедурних норм про примусове припинення прав на земельну ділянку» (р.№ 9658), внесений н.д. Бурмічем А.П., Яковенком Є.Г.

Текст законопроекту:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42599>

Законопроект пропонує вказати у статті 143 Земельного кодексу України, яка визначає підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку, що:

- сферою регулювання цієї статті є не підстави, а процедура припинення прав на земельні ділянки;
- примусове припинення права на земельну ділянку здійснюється із застосуванням визначених цим Кодексом, іншими законами України підстав припинення відповідного права на земельну ділянку,
- примусове припинення прав на земельні ділянки з підстав, визначених нею, здійснюється виключно у судовому порядку.

Відповідно до пояснювальної записки до законопроекту, його розроблення здійснено з метою визначення, що норми статті 143 мають лише процедурний характер: «що її норми лише визначають обставини, за наявності яких вирішення питання про примусове позбавлення прав на земельну ділянку здійснюється виключно у судовому порядку, а конкретні підстави припинення прав на землю (включаючи деталізацію питання про те, про припинення яких саме прав йдеться) встановлюються іншими статтями ЗКУ та іншими законами України».

Коментар: проблема, порушена в законопроекті, є актуальною. Стаття 143, як і деякі інші статті цього Кодексу, які визначають умови набуття та припинення прав на земельні ділянки, сформульовані невдало, оскільки мають надмірно «рамковий» характер і не визначають співвідношення цих норм з іншими нормами вказаного Кодексу та інших законодавчих актів. Проте, редакція, запропонована у законопроекті, не вирішує вказаних проблем, а також створює нові проблеми. Зокрема, є дискусійним питання встановлення підстав примусового припинення прав на земельні ділянками іншими законами, які не регулюють земельні відносини.

Такий підхід може викликати хаос у правозастосуванні і порушить принцип примату спеціального законодавства над спеціальним.

Невдалою є також передбачена законопроектом пропозиція встановити, що сферою дії вказаної статті є процедура припинення відповідних прав, адже ні чинна редакція статті 143 Земельного кодексу України, ні її запропонована законопроектом редакція, не визначає процедури примусового припинення прав. Просте згадування у тексті статті того, що примусове припинення прав на земельні ділянки на певних підставах здійснюється в судовому порядку не є визначенням процедури припинення цих прав. Крім того, стаття, яка визначає процедура примусового припинення прав на земельні ділянки, має передбачати не лише судовий, а й позасудовий порядок припинення цих прав.

Тому проблему, порушену у законопроекті, доцільно вирішувати більш комплексно, шляхом внесення ґрунтовних змін до усіх статей Глави 22 «Припинення прав на землю» Земельного кодексу України.

Автори, редакція та контакти:

Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)

Моніторинг та редакція видання українською мовою: Сергій Біленко

Редакція видання німецькою мовою: Катя Делльс, Аудріус Паура

Німецько-український агрополітичний діалог (Фаховий діалог з земельних питань)

Тел. +38 066 598 14 40

info@apd-ukraine.de

www.apd-ukraine.de